

4205

I.

Bröllops seder.

Berätterskan omtyalar att det i hennes ungdom var brukligt, att i Bröllops seder. bröllopsgåva giva fästmannen en skjorta och ett par långa vita hemstickade strumpor som han skulle ha på sig bröllopsdagen. I gengäld skulle fästmön ha brudklänning.

Angående kronan så hade man ibland myrtenkrona och slöja, men tidigare brukade man ofta låna en krona av pärlor och glasstenar, som gliitrade och var vacker. Hade man en sådan krona, använde man ej slöja utan endast långa sidenband, som fladdrade på ryggen. Sådana kronor brukade vanligen innehavas av en person, som lånade ut den överallt i bygden. I Kastberga fanns en jägarmora vid namn mor Lindqvist, som hade en sådan krona till utlåning. Denna gumma var också mycket anlitad såsom brudkläderska, ty det var inte alla som kunde denna konst. Då hon ej längre kunde utföra detta viktiga värv övertog hennes dotter sysslan.

Endast ^{ast} s. k. ärbara brudar fick bära krona. Hade en person ett barn eller var i havande tillstånd ägde hon ej rätt att bära krona. Händes det likväl, att hon dristade sig taga krona, kunde det hända att

1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

prästen tog den av henne innan vigseln ägde rum och detta var ju en stor skam.

Berätterskans syster hade bröllop 1867, och då hade hon en vackert glittrande krona och långa fladdrande band.

Man körde till kyrkan i en lång rad med skjutsar. Eftersom Kastberga hör till V. Sallerup körde man ~~äxx~~ till gamla kyrkan där, ty den nya var då icke bygd. Man hade inga fjädervagnar på denna tid, utan man använde s. k. kistevagnar liknande våra nuvarande bolstervagnar. Man s satt på uppstoppade säckar, vilka voro överhöljda med vackert färgade täcken. En del hade säten på vagnen. Dessa voro vanligen blåmålade med rosor och tulipanor. Dessa säten liksom hängde på vagnen fästade med ~~xxx~~ remmar. En enda fjädervagn var med i detta bröllopståg och det var en farbröder till bruden, som hade en sådan vilket ansågs mycket förnämt. Brud och brudgum åkte inte i samma vagn till kyrkan, men då de åkte därifrån fingo de hedern att åka i farbroderns fjädervagn. Det ansågs inte vara tur, att brud och brudgum åkte i samma vagn till kyrkan.

Man hade ett par spelmän i teten och så när man kom till kyrkan, stodo de vid kyrkdörren och spelade medan gästerna tågade in i kyrkan.

Under vägen till och från kyrkan sköt man överallt för att därmed hedra brudparet. Ibland knallade man på så skarpt, att man höll på att skrämma hästarna i sken.

Vid hemkomsten från kyrkan mottogos gästerna av talemannen, som hälsade dem välkomna, och bjöd omkring kakor och vin medan de ännu sutto på vagnarna. Sedan gästerna kommit av vagnarna fick talemannen ett väldigt arbete med placeringen av gästerna, ty dessa sprungo och gömde sig överallt och det var ett fötöfärligt trugande för att få dem till bords. Det var i detta fall mycket noga med var man skulle sitta. Där var många regler att iakttaga, rang heder och värdighet samt närmare och fjärmare släktskapsförhållanden borde noga redas upp, så att ingen som skulle ha en hög placering, kom för lågt o. s. v.

På ett bröllop var där en av de närmaste släktingarna, som hade gömt sig så väl att man icke kunde finna honom, och då tiden led uppgavs sökandet. När gästerna ätit en stund kom han tämligen slokörad fram ur sitt gömställe. Han hade tydligen aldrig tagit med i beräkningen, att han ej skulle bli uppsökt.

Gästerna hade i allmänhet riklig förning med sig till gilles-

gården och det var sed, att varje mora skar sin kaka och så fick alla var sin bit av denna, sedan tog man den bit som blev över med sig hem.

När gubbarna drucko toddy satte man en tallrik på bordet, på vilken man tog upp spelmanspengar, och sedan tog man upp brudpengar eller brudskänken, innan uppbrottet ägde rum. Även detta skulle talemannen bestyra. Det ^{sk} tillgick så, att han gick omkring till gästerna och tog upp pengar, ^{sedan} ~~och så~~ gick han bort till bruden med dem, och så talade han om vem det var ifrån och hur många pengar han fått. Genom detta tillvägagångssätt fick han ganska många pengar för ingen ville vara sämst.

När berätterskan tolv år senare hade bröllop (1879), hade sedan ändrats så tills vida, att man då gav bruden pengarna personligen vid avskedet, så då blev det ej kungjort huru mycket var och en gav.

II.

Höstasärka.

Höstasärka.

Förr i världen hade man endast linnet på sig då man höstade. Vanligen var det mycket varma somrar och man hörde ofta uttrycket, "de e varmt så rammen gabar", vilket betydde att det var mycket varmt.

De linnen, som användes, voro sydda i flera våder liksom en lång fotsid klänning och så voro de hoprynkade i mitten. Dessa linnen voro vanligen de enda plagg man hade på sig vid skördearbetet särskild vid klöverskörden som ju är den styvaste.

Vanliga linnen bestodo av "upplöda och närdela" och voro ~~vanligen~~ ^{som} av två slags tyg ~~vilket~~ var sammansytt i mitten. Nedre delen bestod i allmänhet av skäftefallslinne medan överdelen var av lite finare tyg.

III.

Ett ordspråk och dess uppkomst.

"De va löckelit sa Hobar när han skåd en dö hare!" Detta ordspråk, som är gängse i orten, lär ha sitt ursprung av följande historia. En gammal jägare i Snogerödstrakten vid namn Hoberg såg dåligt och bommade alltid. En gång var där en spjuver, som hade lagt ut en död hare där Hoberg gick och jagade, och då han fick se den på avstånd sköt han naturligtvis och träffade för en gångs skull. Han lär då ha fällt ovanstående yttrande, vilken sedan blev ett ordspråk i orten.

Ett ordspråk
och dess upp-
komst.

6 4205

IV.

Offerkast.

I Kastberga ängar, i närheten av Änggården fanns förr ett kors, som var rest i skogen, till minne av en person som kört och vält med ett vedlass och blivit inhjälslagen.

En gång kom en person vid namn Pramberg från Öslöv till berätterskans hem. Han omtalade, att han gått en genväg och därvid gått vilse. "an hade gått runt och runt utan att kunna finna vägen. Slutligen kom han till korset och då sade han sig förstå ~~var~~, varför han gått vilse.

I nuvarande Eslövs stad, i närheten av östra folkskolan gick vägen förr mellan Kastberga och V. Sallerups gamla ~~skola~~. kyrka. I närheten av den plats där skolan nu ligger fanns förr ett bål uppkastat där all^a/förbipasserande skulle kasta en sten eller en kvist.

V.

Vigd vid en videbuske.

Där fanns ^{förr/}en gubbe i Kastberga, som ej kunde bli gift och man

6

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Offerkast.

Vigd vid en
videbuske.

Kåre Larsson, V. Sallreys
1933

7 4205

Imv. 95 Jula
Bet 95 (Mv) (Mv) Carsten
omkr. 85 år f. Kattungen

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var allmänt i den tron att han var vigd vid en videbuske, så att det var därför han ej kunde bli gift.

VI.

Lekstuga och lekar.

Lekstuga och
lekar.
Lekstuga.

Under julen brukade man anordna s.k. lekstugor. Man gick då skiftesvis omkring på gårdarna och lekte och roade sig med lekar ringdanser och vanliga danser såsom vals, polska, kadrillj m. fl. Trakteringen bestod vanligen av kaffe, kakor och så brännvin till karlarna. Berätterskan redogjorde för några lekar, som täknades till de s.k. "jula-legana". Ett egendomligt är att ringdanser också i allmänhet kallades så. Här nedan några vanliga lekar.

Blindbock.

Blindbock.

Blindbock, ^{den} lektes både sittande och gående, var en vanlig lek vid jultidens lekstuga. Den tillgick så, att den person, som utsågs till blindbock, fick ögonen förbundna och när man hade försäkrat sig om att han ej kunde se, snurrades han runt omkring några varv, för att han ej skulle veta vilket håll han gick. Var det sittande blindbock skulle

de övriga deltagarna sitta i en ring, och så skulle blindbocken gå omkring med armarna korslagda över bröstet och när han då kom till någon av de sittande skulle han sätta sig på knäet på denne och försöka genom de ljud denne gav ifrån sig gissa vem han var. Gissade han rätt skulle den sittande vara blindbock, men eljest fick blindbocken sig ett slag i ryggen till tecken, att det var fel och att han fick ge sig upp igen och söka taga reda på någon annan.

Var det däremot gående blindbock skulle blindbocken behandlas på samma sätt, men han skulle nu gå och försöka fasttaga någon av deltagarna, som naturligtvis försökte undkomma. Fick han fast på någon, och lyckades gissa vem det var, skulle denne vara blindbock, men eljest fick han släppa den han hade fasttagit och försöka få tag i någon annan. När man lekte sittande blindbock bytade deltagarna platser för att på så sätt förvilla blindbocken.

Om blindbocken nalkades kakelugnen eller något föremål med skarpa kanter skreko de övriga "det bränns" för att varna honom från att på något sätt skada sig. Leken kunde fortsätta tills alla hade varit blindbock.

Skjuta glänta (kråka).

Leken Skjuta kråka kallades i berätterskan trakt "skjuda glänta" och tillgick så. En person låg utsträckt på marken med händerna utsträckta över huvudet samt benen krökta uppåt. En annan står på den liggandes händer och hänger med bälgen över hans ben, och så skall den liggande med benen försöka skjuta den andre fram och till längre han lyckas med detta ~~vars~~^{dess} bättre är det.

Hoppa kråka.

Denna lek är ju egentligen en barnlek och tillhör ej direkt jullekarna. Den tillgår så, att man sätter sig på huk och sätter armar-
na under knävecken så att händerna möts^r. Man knäpper då händerna sam-
man under knä~~er~~^{na} och hoppar framåt jämfota fortfarande i den knäsit-
tande ställningen och detta kallas att hoppa kråka. (hoppa krauga).

Tända präsan. (Tänna prausan.)

Denna lek tillgick så, att en person satt på en flaska och i denna ställning skulle han försöka balansera så, att han kunde trä-
da i en nål eller också med en präsa försöka tända en annan.

Skjuta glänta

Hoppa kråka.

Tända präsan.

Släcka ljuset.

Denna lek tillgick så att man band ^{för/}ögonen på en person och så snurrades han runt liksom vid blindbocken. När denna procedur var utförd skulle den, som hade ögonen förbundna försäka att söka upp ljuset och släcka det.

VII.

Gamla ramsor.Liten piga.

Liten piga gick i by, för hon ville leka.
 Två små drängar följde henne hem med en liten fejla.
 Fejla du men jag står brud, fejla, fejla, bom, bom, bom,
 Vill du bli min lilla fru så kom kom kom.

Rida och fria.

Rida och fria till en liten piga,
 Vad skall hon hetåa jungfru Magretta.
 Och när vi kom dit så var där ingen hemma,
 Bara två små häng^a, som lå imän vägga å slikka sina lägga.

 Släcka ljuset.

Gamla ramsor.

Liten piga.

Rida och fria.

4205

11

Käringsen satt på taket hon skulle röra gröt,
å ja tog en sticka å ville gröten slicka,
å hon tog en eldebrand och brände mig på min vita hand
å det till att bränna, å jag till att ränna,
uppåt gata, nedåt gata, där hitta jag en pepparkaka,
å den bet jag på, å det sved på min tunga,
å så stoppa jag den i min lomma,
å den gömde jag hem till mina hänga,
å den ene lapar lobb, lobb, lobb,
å den andre lapar labb, labb, labb.

Katten och källingen.

Katten å källingen slogos om vällingen,
jau, jau sa' källingen, ja brände me, au vällingen,
de va lia gott sa' katten, så känne du lad me hatt en.

Kråkan satt på taket.

Kråkan satt på taket å gräd mä sina döttra,
var ska vi i vinter va'? Vi frysa om våra födor

11

LUNDS UNIV.
FÖLKMINNES-
ARKIV

Katten och
källingen.

Kråkan satt
på taket.

4205

12

Vi ska' resa till Danmark å köpa skor för en halver mark.

Trinte, trinte preborkorn. Katten bläsor i silverhorn.

Räkneramsa.

Ett, två la bommen gå, tre, fira slå en lira, fem, sex plocka gäss,
sju, åtta, plocka tocka, nie tie, slipa min lie, elva, tolv, kör mä-
ren i fål, trettan fjortan, plock^a lopper å skjortan, femtan, sextan,
kan du läxan? sjuttan, åttan gå på gattan, nittan, tjuge de va
löjn i halsen din suge.

Skär sav.

Skär sav, om en da, fira skälling ska paugen (eventuellet tösen
om det var en sådan man hade på knäet.) ha, skär fort, skär långt
skär raska dra så tyr de så bra, fila fila knäbben au.

Detta var en barnlek med ganska små barn när de sutto i knäet.
Barnet satt i knäet med ansiktet vänt mot den det satt hos. Man
höll varandra i händerna och förde dem fram och tillbaka såsom
när man säger och när man så sade fila, fila knubben av tog man
barnet om midjan och snurrade det.

12

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—z—

Räkneramsa.

Skär sav.

4205

13

Gås, gås skringla.

Gaus, gaus skringla, launa me dina vinga. Va ska du mä vinga?

Ja sak te svale svinga, Va ska du i svale?

Ja ska köba en parlekran. Va ska du mä parlekran?

Ja ska hänga den på min fästeman. Va ska du mä fästeman?

Kyssan, klappan, ta en i famn för så gör di i Köpenhamn.

(Gammal ramsa.)

Herr Baron.

Herr baron, gick på bron, knäckte nötter under fötter. Fyra fötter,
ingen tå. Hur kan herr baronen gå?

A, jo men, sa Per Sven, "Det går lika bra igen!"

Nisse, Tisse Timmerman.

Nisse, Tisse timmerman, femtan käringor hade han, ett par häsor, ett
par sko sled han åpp på Norrebro. (En annan variation av denna
ramsa är, "Ett par skövla ett par sko, de va hela Nisses bo.")

Keledägge, lammalort.

Keledägge, lammalort, ramla nör au Norreport, fick sin änne full

13

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gås, gås skringla.

Herr Baron.

Nisse, Tisse
Timmerman.

Keledägge,
lammalort.

au naula, sin så lau han där å skraula. Denna ramsa brukade sägas till en pojke eller flicka, som var bortskämd och grät för ingenting.

Per i Hagen.

Mor ja har ont i maven. Gau te Per i Hagen. Sätt de på en sten, gnava på ett ben, så gaur de övor i maven. (En gammal ramsa när en person sade sig ha ont i magen.

Vyssa, vyssa litet barn.

Vyssa, vyssa litet barn, stort i ännen som en kvarn, hod som en skäppa, ben som två käppa. Barnet ska hetta Jeppa.

En ramsa, som användes, för att reta större barn om de voro bortskämda och klemiga.

Så rider herremannen.

(sakta)

Så nätt rider herremannen, efter kommer bonden skåmpeli, skåmpeli skåmp. En ramsa när barnet satt på knäet och red ranka. När man betecknade herremannen låt man knäet gå fort upp ^{och} ned, men när man betecknade bonden gick knäet sakta och skumpande.

Per i Hagen.

Vyssa, vyssa
litet barn.

Så rider her-
remannen.